ԴԱՐԵՐ ԱՌԱՋ

Դարեր առաջ վանքի մը մէջ ապրեցայ ես·
Ու զալկահար խունկէ ձեռքերս աղօթեցին
Որ աչքերուս վրան իջնէր ցօղը լոյսին·
Ոսկին անոր տեղար հոգւոյս մէջ դաղտնապէս:

Սեւեռեցայ մառախլապատ դիշերներով
Հայրենավառ արդարութեան արեդակին,
Ըզդալով միշտ որ չունչիս տակ պիտի ծաղկին
Քարերը սուրբ դիս յաւիտեան բանտարկելով:

Ասոր համար ծարաւ մը կայ չըյագեցած
Աչխարհամերժ առանձնութեան մը, որուն դեռ
Կ'անցնին օրերս խորհուրդովը ծանրաբեռ,

Ու կը թըւի թէ տակաւին այսօր իսկ թաց
Են իմ աչքերս հեռաւոր լոյսին ցօղէն,
Ու վանքին ալ խունկերը միշտ հոգիս կ'այրեն···:

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՎԵՆԵՏԻԿ

(Շար· տե՛ս «Բազմավէպ» 1945, էջ 5)

ԳԼՈՒԽ Բ·

ՎԵՆԵՏԻԿԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՁԵՒԵՐԸ

Սկզբնաւորութիւն տոժական պատիւին եւ անոր իրաւունքները: – Տոժական իշխանութեան դէմ շարժումներ: – Բարձումը եւ կրկին հաստատութիւնը: – Լոնգոբարտացիներու արշաւանքը եւ կրած պարտութիւնը Փրանկներու միջոցաւորդութեամբ: – Ժողովրդական երկու կուսակցութիւններ Վենետկեան նորանորդութեամբ: – Ժողովրդական երկու կուսակցութիւններ Վենետկեան կազմ Հասարակապետութեան մէջ: – Վենետիկցիներու առաջին յաղթանակը Փրանկներու վրայ: – Անենլոյ Փարդէչիփացիոյ տոժին կատարած վերանորոգչական մեծ դերը: – Ս· Մարկոսի մարմնոյն փոխադրութեան պատմութիւնը: – Տոժական պալատի եւ Ս· Մարկոսի տաճարին կառուցումը: – Վենետկեան հարստութիւնը՝ արդիւնք իր առեւտրին: – Հունգարներու արշաւանքը Վենետիկի վրայ եւ չարաչար պարտութիւնը: – Վենետիկ՝ Պետրոս Բ· Որսէոլոյի օրով:

Վենետկեան լճակներուն բնակիչները՝ ի սկզբան կախում ունէին իւրաքանչիւրը իրենց ծննդավայր քաղաքներէն, ուսկից եկեր գաղթեր էին, եւ ուր կը յուսային նորէն դառնալ, երբ բարբարոսաց արշաւանքները դադրէին, ինչպէս ըրին ոմանք: Սակայն այդ յոյսը բոլորովին ի դերեւ ելաւ, երբ Լոնգոբարտացիք եկան վերջնականապէս քանդեցին Ցամաքային Վենետկոյ բոլոր մայր քաղաքները, եւ խզուեցաւ ի սպառ այն կապը՝ որ կը միացնէր տակաւին կղզիները, դաղթականները ցամաքի քաղաքներուն հետ· որով ստիպուեցան իրենց յատուկ վարչաձեւ մը ստեղծել, նախ բդեաշխներ, ինչպէս ըրին Փատուացիք առաջին անգամ Ռիալդոյի կղզիին վրայ, եւ յետոյ ծովային տրիբուններ ընտրել իրենց ժողովներով, իբր 466ի ժամանակները, եւ այս կերպով յիշեալ կղզիները տեսակ մը ընկերակցութիւն կազմեցին, որ Վենետկեան ինքնիշխանութեան նախափորձը եղաւ:

Սակայն այդ տրիբունները բաւական չեղան սէր եւ միութիւն հաստատելու այլեւայլ կղզիներու բնակիչներուն մէջ, որոնք զանազան ծագումներէ սերած, զանազան տեղերէ հաւաքուած եւ զանազան պայմաններու մէջ ապրած, եւ մանաւանդ իրենց շահերուն մերձցումով, ինչպէս նաեւ բնաւորութեանց եւ սովորութեանց տարբերութեամբ՝ ոչ միայն անկարող եղան համերաշխութիւն մը գոյացնել մէջերնին, այլ նաեւ բուռն անհամաձայնութեանց եւ գժտութեանց առիթ տուին, որոնց իբր անհրաժեշտ դարման կը նկատուէր